

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА XII КЛАС ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

I. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА, КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Обучението по български език в дванадесети клас разширява и допълва знанията, уменията и отношенията, свързани със системата на съвременния български книжовен език и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците. Учебната програма включва два модула:

1. Български като втори език и 2. Български като първи език.

В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в 4-те речеви дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво C1 по ОЕЕР.

Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул. С оглед развиването на социокултурните компетентности програмата предлага възможности за усъвършенстване на уменията на учениците да търсят, анализират и синтезират информация от различни информационни източници, както и на уменията да повишават резултатността на речевото си поведение в комуникативната практика.

По отношение на развиването на езиковите компетентности в програмата са включени теми, насочени към прилагане в речевата практика на лексикалната норма на съвременния български книжовен език, към обогатяване на активния речник, както и към работа с различни по стил и по жанр текстове с обща тема. Във връзка с развиването на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в учебната програма е предвидено развиване на уменията за: разбиране на сложни специализирани текстове; участие в сложни дискусии с няколко подтеми; създаване на мотивационно писмо и на реферат.

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в XII клас е от 72 до 90 часа. Разпределението на часовете между компонентите Български език и Литература, както и между модулите в компонента Български език е по преценка на преподавателите.

II. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА, КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

Обучението по литература в XII клас е насочено към продължаване на диференцирането и систематизирането на овладените знания и придобитите умения в XI клас чрез практическото им приложение върху литературни творби, в които като основни се открояват общочовешките теми за любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението, ангажирали творческите търсения и въображение на човека през вековете, към развиване и диференциация на уменията за тълкуване на литературен текст (съчетаващо обяснение на структурни елементи и изказване на разбран смисъл на текста) съобразно естетическите, тематично-проблемните и жанровите му характеристики и към изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с диференцирането на ценностния и проблемния контекст, в който различни като естетическа концепция текстове полагат и интерпретират общочовешки теми, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване начини на въздействие на текст. Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като тематичен, ценностен, проблемен и жанров избор текстове и с овладяването на знания и умения, свързани с основни фигури на езика. Литературните компетентности може да се изградят на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване на интерпретативно съчинение, с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователските умения и творческо въображение

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Поредна седмица	Области на компетентност	Знания, умения и отношения	Нови понятия
I. КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК			
1. СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ			
		<p>Съобразява езиковия си изказ с различни типове ситуации в социокултурните сфери.</p> <p>Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит и спрямо познанията, които има за гражданското общество.</p> <p>Търси, анализира и синтезира информация от различни информационни източници, обработва я и я използва за решаване на комуникативни задачи.</p> <p>Подбира самостоятелно начините за успешно публично представяне на различни видове информация</p> <p>Владее книжовните езикови норми.</p> <p>Разпознава и редактира стилно-езикови грешки.</p> <p>Използва уместно езиковите средства за създаване на текст съобразно социокултурната сфера при изпълнение на комуникативни задачи.</p>	
2. КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ			
	2.1 Слушане	<p>Може да разбира дълги изказвания дори и когато не са ясно структурирани, а логическите връзки само се подразбират.</p> <p>Разбира напълно български телевизионни предавания и филми.</p>	
	2.2 Четене	<p>Може да разбира дълги и сложни специализирани и литературни текстове, както и да долавя стилистични нюанси. Сравнява и анализира гледни точки при четене на текстове от различни функционални стилове.</p>	
	2.3 Говорене	<p>Може ясно и подробно да говори по сложни въпроси, като включва свързани с тях подтеми, да развива определени аспекти и да завършва изказването по подходящ начин.</p> <p>Спазва правоговорната норма.</p>	
	2.4 Писане	<p>Може да пише есета и реферати по широк кръг теми. Спазва книжовните езикови норми. Създава в писмена форма: - мотивационно писмо -реферат</p>	
БЕ като втори – ниво C1			
	1. Словообразуване	<p>Образува и употребява правилно производни съществителни от прилагателни и глаголи с различни наставки. Образува и употребява правилно производни прилагателни, образувани от наречия, съществителни и други прилагателни имена.</p> <p>Разграничава значението на наставките: <u>-ичен</u> и <u>-ически</u>.</p> <p>Образува и употребява правилно сложни съществителни и прилагателни имена.</p> <p>Осмисля приликит и разликите между формата и употребата на производни думи в българския език и езика на съответната страна.</p>	

	2. Устойчиви съчетания	Познава различни групи устойчиви съчетания: именни, глаголно-именни, устойчиви сравнения. Употребява уместно устойчиви съчетания в писмената и устната реч. Осмисля приликите и разликите между устойчивите съчетания в българския език и езика на страната, където живее.	
	3. Фразеологизми. Идиомы. Крилати фрази	Познава фразеологични изрази и ги употребява уместно. Усвоява идиомы и крилати фрази и ги употребява уместно. Осмисля приликите/разликите при изразяване на определено значение чрез фразеологизъм в българския език и езика на съответната страна.	
	4. Сложно съставно изречение и сложно смесено изречение.	Различава особеностите в структурата на сложното съставно и сложното смесено изречение. Познава и прилага правилата за словоред на различните видове сложни съставни изречения, като избягва двусмислието. Употребява уместно различни видове сложни смесени изречения в писмената и устната реч. Прилага правилата за пунктуация в сложното смесено изречение.	
БЕ			
	5. Речевото поведение в комуникативната практика	Познава начините за постигане на успешност на речевото поведение в комуникативната практика. Прилага при общуване принципа на сътрудничество, осигуряващ резултатно речево поведение. Владее средствата за вежливо речево поведение.	
	6. Прилагане на лексикалната норма в речевата практика (езиков практикум)	Разпознава лексикални грешки и ги редактира.	
	7. Анализ и редактиране на стилистични грешки (езиков практикум)	Разпознава стилистични грешки и ги редактира. Разграничава понятията стилистична грешка и стилистичен ефект.	СТИЛИСТИЧНА ГРЕШКА СТИЛИСТИЧЕН ЕФЕКТ
	8. Работа с различни по стил и по жанр текстове с обща тема и с един и същ предмет на общуване	Определя темата и микротемите на текст, както и ключовите думи. Извлича и анализира смисли от текст. Анализира структурни и композиционни части на текст. Открива, анализира и редактира грешки в текст. Оценява идеи, тези и аргументи в текста в съответствие със своя опит и спрямо познанията, които има за гражданското общество.	
II. КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА			
	1. Социокултурни компетентности	Определя ценности и норми, проблеми и конфликти, заложен в интерпретацията на общочовешки теми (любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението) в различни текстове, и ги съотнася помежду им. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в художествени творби ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с общочовешки теми (любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението), и аргументирано обосновава и защитава собствена позиция по тях. Свързва изучените творби от българската литература с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите, с мотивите и с основните им теми. Идентифицира и оценява в художествени творби специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с общочовешка тема (любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението). Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача: творческа, интерактивна или по изследователски проект.	

	2. Литературни компетентности	<i>Различава</i> в художествени творби интерпретации на общочовешки теми (любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението) и тълкува тези интерпретации съобразно тяхната специфика. Разпознава жанрове на литературата. Тълкува художествени творби съобразно жанровете и/или родовите им характеристики. Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява значението им за специфични интерпретации на общочовешка тема в художествени творби. Съпоставя интерпретации на една и съща общочовешка тема в художествени творби и конструира връзки между творбите.	
	3. Комуникативни компетентности	Създава интерпретативно съчинение по проблем върху една или няколко художествени творби. Спазва книжовните езикови норми. Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели	
Поредна седмица	Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
	<i>Интерпретативно съчинение по проблем върху няколко художествени творби</i>	<i>Познава</i> особеностите на интерпретативното съчинение. Създава интерпретативно съчинение по проблем върху една или няколко художествени творби. Спазва книжовните езикови норми. Анализира и критично оценява свои и чужди съчинения по проблем върху корпус от литературни текстове.	
Тема 1. Любовта			
	1.1. „Аз искам да те помня все така“ (Д. Дебелянов)	Разпознава жанрови характеристики на елегията, проявени в „Аз искам да те помня все така“. Тълкува „Аз искам да те помня все така“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в нея. Описва структурирано отношенията между елегичния жанр и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в „Аз искам да те помня все така“. Идентифицира и оценява в „Аз искам да те помня все така“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с любовта.	
	1.2. „Колко си хубава!“ (Хр. Фотев)	Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Колко си хубава!“. Тълкува „Колко си хубава!“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Колко си хубава!“ и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в творбата. Идентифицира и оценява в „Колко си хубава!“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с любовта	
	1.3. „Посвещение“ (П. Дубарова)	Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Посвещение“. Тълкува „Посвещение“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Посвещение“ и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в творбата. Идентифицира метафори и символи в „Посвещение“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за любовта. Идентифицира и оценява в „Посвещение“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с любовта	

<u>Тема 2. Вярата и надеждата</u>		
<p>2.1. „Спасова могила“ (Елин Пелин)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за вярата и надеждата в „Спасова могила“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Спасова могила“. Тълкува „Спасова могила“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в нея. Идентифицира сравнения и метафори в „Спасова могила“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в творбата. Описва структурирано отношенията между жанра на разказа и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в „Спасова могила“</p>	
<p>2.2. „Молитва“ (А. Далчев)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Молитва“. Тълкува „Молитва“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Молитва“ и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в творбата. Идентифицира и оценява в „Молитва“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с вярата и надеждата.</p>	
<p>2.3. „Вяра“ (Н.Вапцаров)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Вяра“. Тълкува „Вяра“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Вяра“ и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в творбата. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани във „Вяра“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с вярата и надеждата, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	
<u>Тема 3. Трудът и творчеството</u>		
<p>3.1 „Ветрената мелница“ (Елин Пелин)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени във „Ветрената мелница“. Тълкува „Ветрената мелница“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в нея. Описва структурирано отношенията между жанра на разказа и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството във „Ветрената мелница“. Идентифицира персонажната система, сравнения и метафори във „Ветрената мелница“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в творбата</p>	

	<p>3.2 „Песента на колелетата“ (Й. Йовков)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Песента на колелетата“. Тълкува „Песента на колелетата“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в нея. Идентифицира персонажната система и метафори в „Песента на колелетата“ и обяснява значението им в контекста на естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в творбата. Съпоставя интерпретациите на темата за труда и творчеството във „Ветрената мелница“ и в „Песента на колелетата“ и обяснява сходства и различия помежду им чрез спецификата на естетическите концепции на двете творби. Конструира междутекстови връзки между „Ветрената мелница“ и „Песента на колелетата“.</p>	
	<p>3.3. Балада за Георг Хених“ (В. Пасков)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за труда и творчеството в „Балада за Георг Хених“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Разпознава жанрови характеристики на повестта, проявени в „Балада за Георг Хених“. Тълкува „Балада за Георг Хених“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в нея. Описва структурирано отношенията между жанровите характеристики на „Балада за Георг Хених“ и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в творбата.</p>	
<p>Тема 4. Избор и раздвоение</p>			
	<p>4.1 „Две души“ (П. Яворов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за избора и раздвоението в „Две души“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Две души“. Тълкува „Две души“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в нея. Идентифицира метафори в „Две души“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в творбата. Идентифицира и оценява в „Две души“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с избора и раздвоението.</p>	
	<p>4.2 „Потомка“ (Е. Багряна)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за избора и раздвоението в „Потомка“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Потомка“. Тълкува „Потомка“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Потомка“ и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в творбата. Идентифицира и оценява в „Потомка“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с избора и раздвоението.</p>	

	<p>4.3 „Честен кръст“ (Б. Христов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана темата за избора и раздвоението в „Честен кръст“. Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Честен кръст“.</p> <p>Тълкува „Честен кръст“ съобразно родовите и жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в нея.</p> <p>Идентифицира метафори и символи в „Честен кръст“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Честен кръст“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с избора и раздвоението, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях</p>	
--	--	---	--

МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ, НАСОЧЕНИ КЪМ ПОСТИГАНЕ НА ОЧАКВАНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Историческа обосновка на промените в териториалния обхват на България (Санстефански, Букурещки, Ньойски, Парижки договор; Решение на Берлински конгрес; Документ за Съединението; Крайовска спогодба). Познава обектите на материалното и нематериално културно наследство от световно значение. Използва и затвърждава понятията за население, етнос, нация.

Използва знания за възникване и развитие на селищата.

Използва и задълбочава знания за исторически, политически, религиозни предпоставки за развитието на съвременното стопанство, явления и процеси в обществото, задълбочава разбирането за хронологизъм и холистичност в развитието на системата природа-общество-стопанство. Развива критическо мислене и рационална аргументация.

Развива умения за аргументирано вземане на решения, за решаване на проблеми.

Развива нагласа за етническа и културна толерантност и диалог. Формира нагласи към проблемите за опазване на природното и културно наследство.